

Zapisnik sa sastanka

„STOKHOLM+50“ - POČETAK NACIONALNIH KONSULTACIJA U SRBIJI

Datum: 13. april 2022.

Vreme: 13.00 - 18.30

Mesto: Palata Srbije, Bulevar Mihajla Pupina 2, Beograd

Uvodna obraćanja

Biljana Vranješ - moderatorka

- Stokholm+50 ima jasan cilj: da ubrza aktivnosti usmerene na postizanje ciljeva održivog razvoja, uključujući Agendu 2030 i Pariski sporazum o klimi, definisanje globalnog okvira za biodiverzitet nakon 2020. i da podstakne usvajanje planova oporavka kroz zeleni i održivi razvoj nakon pandemije a sve u kontekstu Dekade za akciju UN.

Irena Vujović – ministarka za zaštitu životne sredine

- Republika Srbija je posvećena ciljevima održivog razvoja, a zaštita životne sredine je jedan od prioriteta. U okviru pregovora o pristupanju EU u decembru prethodne godine otvoren je klaster 4 u okviru koga se nalazi i poglavlje 27. To govori o napretku Srbije u periodu od 2014 od kada je usvojeno 23 zakona i oko 200 podzakonskih akata. Osim toga Ministarstvo je pripremio i **predlog revidovanog nacionalnog doprinosa za smanjenje emisija sa efektom staklene bašte** prema kome će najveći teret biti na sektoru energetike. Značajnu prekretnicu predstavlja i usvajanje Zakona o klimatskim promenama, dok Ministarstvo intenzivno radi na pripremi podzakonskih i strateških akata predviđenih Zakonom. **Učešće svakog pojedinca je važno**, kao i saradnja na nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou, naročito u svetlu Zelene agende za Zapadni Balkan. U prethodnom periodu, a u procesu usklađivanja sa evropskom regulativom, Ministarstvo je pripremio još 5 zakona, 4 strateška dokumenta i jednu uredbu, međutim, njihovo usvajanje, sačekće izbor nove Vlade.

Nj.E. Anika Ben David – ambasadorica Švedske

- Pedeset godina je prošlo od prve međunarodne konferencije na kojoj se diskutovala veza između životne sredine i privrednog razvoja. Zbog toga Vlada Švedske i Vlada Kenije pozivaju svet na novi sastanak u Stokholmu - „Stockholm+50“. Sastanak je zamišljen da bude katalitički forum za akciju, da se osvrne na ciljeve za zaštitu klime i biološkog diverziteta i da se diskutuju inovativna tehnička rešenja potrebna za dekarbonizaciju. Danas, zajedno sa Vladom Srbije i UNDP-om otpočinjemo proces konsultacija i očekujemo **doprinos i mišljenje Srbije za Stockholm+50**. Ovo je jedinstvena prilika da pogledamo gde se nalazimo, koji su nam prioriteta i da definišemo poruke sa kojima ćemo otići u Stokholm. Ambasada Švedske će 20. maja biti domaćin događaja u botaničkoj bašti koji će označiti završetak nacionalnih konsultacija, a koji do tada treba da obezbedi:
  - **Angažovanje i posvećenost svih subjekata** (od Vlade, preko opština, civilnog društva, sektora privrede, obrazovanja pa do samih građana).
  - **Inkluzivnost i dijalog o zelenoj tranziciji** koja treba da bude pravedna.

Vlada Švedske značajno podržava napore Srbije u oblasti zaštite životne sredine i time doprinosi njenom napretku na putu ka Evropskoj uniji. Između ostalog, a zajedno sa Vladom Srbije, UNDP-om, EIB-om i drugim partnerima, mi takođe podržavamo i projekat „EU za Zelenu agendu u Srbiji“. Naša podrška usmerena je i ka Stalnoj konferenciji gradova i opština, NVO sektoru ali i drugim organizacijama, zato mi je drago da mnogi od njih učestvuju na današnjem sastanku.

Fransin Pikap – stalna predstavnica Programa za razvoj Ujedinjenih nacija

- Poslednja decenija je prema svetskoj meteorološkoj organizaciji bila najtoplija dok jedino što možemo da očekujemo je da se taj trend nastavi ili pogorša. Stoga je **smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte** i njihovo ograničavanje u skladu sa Sporazumom o klimi iz Pariza, neophodno i hitno. Sa druge strane, svedoci smo koliko zagađenje vazduha utiče na zdravlje ljudi i uzrokuje prevremene smrti. Svetska zdravstvena organizacija je procenila da je 2016 zagađenje vazduha uzrokovalo 7 miliona slučajeva prerane smrti širom sveta. Poslednji IPCC (međunarodni panel o klimatskim promenama) izveštaj je potvrdio da su klimatske promene pretnja za dobrobit ljudi i zdravlje planete, **da svedočimo značajnom gubitku biodiverziteta i promenama u prirodi i da ključni ekosistemi nisu više u mogućnosti da apsorbuju ugljendioksid**. Osim toga obradivo zemljište sve više postaje ograničeni resurs što dovodi u pitanje sigurnost snabdevanja hranom. Izveštaj zato poziva na urgentnu transformaciju uključujući dekarbonizaciju industrije i saobraćaja, čistu energiju i čiste i pametne gradove. Zbog toga su ove nacionalne konsultacije koje danas pokrećemo **šansa da se čuju inovativne ideje i preporuke kako bi se kreirala zajednička globalna vizija**. Želimo da se čuje glas svih aktera, počevši od Vlade, lokalnih samouprava, mladih, civilnog društva, privrede, akademske zajednice, ali i svih drugih, a mi ćemo se potruditi da taj glas bude uključen u nacionalni izveštaj.

Slavica Đukić-Dejanović – specijalna savetnica predsednice Vlade Srbije

- Nadam se da će ovaj događaj pokrenuti diskusiju o potrebi ubrzanja i integracija ekološke dimenzije održivog razvoja u sve politike. Jasna je potreba za **kreiranjem nove paradigme u odnosu čoveka i prirode**, a koja treba da uzme u obzir nacionalni kontekst ali i ključne procese i međunarodne obaveze i opredeljenja naše države. Nekoliko ciljeva održivog razvoja je usmereno na zaštitu životne sredine i ublažavanje posledica klimatskih promena, a svi oni su deo pregovaračkog poglavlja 27. Kada govorimo o zaštiti i unapređenju životne sredine neophodno je energiju usmeriti, ne samo na promovisanje održivog razvoja, već i na uključivanje zaštite životne sredine u sve ostale sektore društva, ali isto tako ulaganje u te oblasti ne sme se smatrati troškom nego investicijom u bolju budućnost. Pre tri godine, a u okviru decenije za akciju, Kabinet za demografiju i populacionu politiku sproveo je istraživanje o percepciji građana o ciljevima održivog razvoja. Svaki šesti ispitanik nije znao šta je održivi razvoj, 43% je pokušalo da definiše taj pojam **dok je 92% smatralo da se o temi dosta priča ali malo radi**. Velika većina ispitanika je pod pojmom podrazumevala ekološka i energetska pitanja, ne znajući da to obuhvata i borbu protiv diskriminacije.

Dijalog 1 – Promišljanje o urgentnosti delovanja u cilju ozdravljenja planete i ostvarenja opšteg prosperiteta

Duška Dimović (moderatorka), Jelena Dučić, Ana Vuković-Vimić, Tanja Petrović, Marina Šibalić i Nataša Sarić

- U poslednjih 10 do 15 godina, od poslednje milenijumske procene ekosistema, uradilo se mnogo toga. Ipak, to i dalje nije dovoljno, **tako da se gubitak biološkog diverziteta na globalnom nivou nastavlja**. Prema zaključcima iz Ženeve, za globalnu akciju na zaštiti biodiverziteta potrebno je oko 600 milijardi Dolara. Međunarodna saradnja, učešće svih i povlačenje sredstava za implementaciju su veoma važni. Program zaštite prirode 2021-2023 usvojen je prošle godine, ali ga je potrebno revidovati u skladu sa najnovijim globalnim okvirom. Program adaptacije na klimatske promene je takođe pripremljen, dok rešenja zasnovana na prirodi predstavljaju veliki potencijal i potrebno im je dati veći značaj. Pored razvoja adekvatnog okvira neophodno je **jačanje mehanizama implementacije** uz sinergetsko delovanje svih struktura i nivoa.
- **U poljoprivredi postoji potreba za urgentnim merama i transformacijom** zbog povećane potrebe za hranom. Potrebna su nova rešenja u smislu kako navodnjavati, kako đubriti (ne veštačkim nego organskim đubrivima) i kako orati i obrađivati zemljište. **Potrebno je da ministarstva više komuniciraju između sebe**, ali i sa naučnom zajednicom i drugim subjektima. Osim toga **neophodna je i transparentnost rezultata projekata**. Treća nacionalna komunikacija kao i nacionalno utvrđeni doprinos su rezultat naučnih istraživanja i utemeljeni su na njima.
- **Finansiranje** zaštite životne sredine i borbe protiv klimatskih promena **ostaje prioritet**. Fond za zaštitu životne sredine ukinut je 2012, a 2016 je formiran Zeleni fond, koji je potom ukinut 2020 godine. Sistem prikupljanja novca u Srbiji baziran je na principu zagađivač plaća dok je naplata na solidnom nivou. Međutim distribucija sredstava najčešće nije namenska i ne koristi se uvek za sanaciju štete u prirodi. **Prema tome, uspostavljanje stabilnog i održivog sistema finansiranja je neophodno**. Pored pomoći koju dobijamo mi moramo povećati i sopstvena ulaganja u oblasti zaštite životne sredine. Usaglašavanje zakonodavstva je na solidnom nivou, ali **primena propisa često izostaje**, a jedan od razloga je neuključivanje građana u proces, a što je garantovano i Ustavom i Aarhuskom konvencijom i što je zapravo Zakon o planskom sistemu razradio do detalja.
- **Planiranje i izrada planskih dokumenata** (prostorni plan, plan posebne namene, plan detaljne regulacije...) **je jako važan proces**. U tom procesu građani imaju svoju ulogu prema zakonu, dok investitori sve više shvataju značaj očuvanja prirode koji im nameće pravni okvir. **Građani nisu dovoljno informisani šta znači zaštita prirode** i na koji način oni mogu da doprinesu. Zavod za zaštitu prirode se bavi i jednom vrstom edukacije od vrtića, preko škola pa do fakulteta, a tu se često priključuju i investitori. Zavod ima i sopstvenu izdavačku delatnost u svrhu edukacije građana, a to je svakako jedan od prioriteta.
- Broj zaštićenih područja u Vojvodini u kojoj dominira poljoprivredno zemljište je veliki, međutim ona zauzimaju relativno malu površinu. Vrlo je važno jačati saradnju sa drugim institucijama ali i **izuzetnu pažnju posvetiti podizanju nivoa znanja i svesti o zaštiti prirode**.

Diskusija:

U našoj zemlji ne postoji Akcioni plan za invazivne vrste koji bi trebao da doprinese zaštiti biodiverziteta, a saradnju između institucija treba unaprediti. Mladi su jako zainteresovani da

se uključe u procese i da budu konsultovani, ali ne znaju kako. Želeli bi da se uključe i u rad Nacionalnog saveta za klimatske promene. Umrežavanje, aktivizam i volonterski kampovi su neke mogućnosti za to. Na univerzitetu nema odgovorajućih mehanizama i studenti nemaju platforme putem kojih mogu da se organizuju. Bolja **komunikacija i koordinacija uz kompromis** su ključne za unapređenje zaštite prirode.

Dijalog 2 – Postizanje održivog i inkluzivnog oporavka od pandemije COVID-19

Milan Lakićević (moderator), Dušan Stokić, Antoine Avignon, Natalija Luković, Aleksandra Vučinić i Branislava Matić-Savićević

- Privreda Srbije je značajno pogođena pandemijom, a u njoj turizam i saobraćaj. Mala i mikro preduzeća su pod najvećim udarom zbog nedostatka finansijskih i ljudskih resursa, a Privredna komora pokušava da im pomogne. Entiteti koji žele da se transformišu moraću u svoje poslovanje da integrišu principe održivosti i inkluzivnosti, a pored poslovanja u skladu sa zakonom **treba ohrabriti i primenu različitih dobrovoljnih instrumenata i međunarodnih standarda**. Zelene (javne) nabavke, energetska označavanje proizvoda i eko-dizajn su jako dobri instrumenti. Postoji mnogo primera dobre prakse a važnu ulogu imaju mala i mikro preduzeća. Imali smo slučaj jedne kompanije koja je kreirala banku starih semena i svoj proizvod donirala i pomogla u plasmanu. Imali smo i kompanije koje su danonoćno radile na proizvodnji zaštitne opreme. Takođe, **posađeno je i više od 150.000 sadnica**.
- Svest o zaštiti životne sredine se rasprostranila među stanovništvom. Pandemija je još u toku, a mi možemo da naučimo mnoge stvari. U 2019. EU je objavila Zeleni plan (Green Deal), međutim sa pojavom pandemije mnogi su verovali da je to i kraj Zelenog plana i da će sredstva biti usmerena na zdravlje i oporavak. Sa druge strane dosta njih je **verovalo da je Zeleni plan zapravo šansa za brži oporavak i transformaciju**. Srbija je potpisala Sofijsku deklaraciju, a nakon toga i Deklaraciju iz Brda, tako da danas imamo jedan izuzetan okvir koji pre tri-četiri godine nije ni postojao. Deljenje informacija, kooperacija, razmena ideja, razvoj platformi kao što je i ova danas i podrška sektoru privrede su od izuzetnog značaja. **Novca ima, ali su potrebni dobri projekti**. Nekad su potrebne i informacije zato nemojte čekati da ih dobijete nego ih tražite. Za preduzeća je bitno da im se omogući finansiranje i da imaju kolaterale. **Procesi kombinovanja kredita i grantova se moraju ubrzati, a rizici investiranja smanjiti**. Delegacija EU takođe pokušava da obezbedi deo grantova u projektu „EU za Zelenu agendu u Srbiji“.
- **70% električne energije proizvodi se iz uglja**, tako da će primena planiranih mera biti veliki izazov. **Integrirani nacionalni plan za klimu i energetiku i nova Strategija energetike su u pripremi**, a njima će se izraditi procena investicija za zelenu tranziciju u energetske sektoru. Zaštita životne sredine i pravedna tranzicija su na jednoj strani, dok se sa druge strane nalazi sigurnost snabdevanja energijom. Potreban nam je novi regulativni i strateški okvir za razvoj zelenih poslova u Srbiji. Srbija je usvojila Zakon o obnovljivim izvorima energije i Zakon o energetskej efikasnosti, pripremljene su izmene Zakona o energetici i Zakona o rudarsko geološkim istraživanjima. Ovi propisi će definisati i omogućiti stvaranje novih zelenih radnih mesta.
- U Srbiji je 2020 izrađena **mapa puta za cirkularnu ekonomiju** koja prepoznaje četiri ključna sektora. To su proizvodna industrija, poljoprivreda i otpad od hrane, plastični otpad i građevinarstvo. Ministarstvo zaštite životne sredine je pripremlilo Program

razvoja cirkularne ekonomije u Republici Srbiji – 2022-2024 koji prepoznaje potrebu podrške biznis sektoru. Zaključci svetskog ekonomskog foruma su da se stanovništvo u prethodnih par decenija udvostručilo, **dok se potreba za resursima utrostručila**. Finansijske institucije treba da podrže zelenu tranziciju kroz davanje povoljnijih kredita za nabavku opreme i sirovina. Usvojeni su i Program upravljanja otpadom, Strategija industrijske politike, Strategija pametne specijalizacije, a Srbija bi trebalo da razvija **tržište sekundarnih sirovina**.

- Studije su pokazale da postoji veza između mesta poput severa Italije i Vuhana gde je populacija bila izložena aerozagađenju i broja slučajeva obolelih od kovida sa teškom kliničkom slikom. Prošle godine **SZO je izdala nove preporuke za kvalitet vazduha (čestično zagađenje) koje su znatno strožije od onih koje definiše Uredba u Srbiji**. Tokom pandemije neki segmenti života su se značajno unapredili, dok se kod drugih stanje pogoršalo (npr. smanjene emisije od saobraćaja, ali povećane zbog kućnih ložišta). Što se otpada tiče, u prethodnoj godini došlo je do enormnog povećanja svih vrsta medicinskog otpada, što je uticalo na pogoršanje kvaliteta vodnih resursa. Nažalost, Uredba koja reguliše kvalitet voda, kategoriše otpad iz medicinskih ustanova (osim stomatoloških) u komunalne otpadne vode. **Pandemija je takođe povećala upotrebu hemikalija** (za dezinfekciju) prouzrokujući tako stvaranje velike količine komunalnog otpada u vidu ambalaže, koja predstavlja i opasan otpad bogat kancerogenim materijama. To je naročito opasno u slučaju požara na deponijama.

Diskusija:

Da bismo promovisali upotrebu bicikla kao prevoznog sredstva, moramo da stvorimo zdravstveno bezbedne uslove, a ne samo da odredimo trase/staze. Na primer, to nije dobro izjutra kada imamo veliku temperaturnu inverziju. Više ne govorimo o klimatskim promenama nego o klimatskoj krizi. Na početku pandemije Srbija je dobila pomoć od mnogih, EU, Kina, Rusija, UN ali bila i kreativna pa pokrenula svoju sopstvenu proizvodnju u zaštiti od pandemije.

Dijalog 3 – Ubrzanje implementacije ekološke dimenzije održivog razvoja u kontekstu decenije za delovanje

Lidija Kesar (moderatorka), Sandra Lazić, Sonja Liht, Dušanka Dostanić, Jana Pavlović i Nina Cvetanović

- Ključno je da **ciljevi održivog razvoja budu integrisani u sva naša strateška dokumenta na svim nivoima**. Ministarstvo zaštite životne sredine zapravo to i radi i usklađuje svoj strateški okvir sa novim strateškim okvirom EU. Tako da mogu da najavim da će Ministarstvo uskoro početi sa izradom Strategije zaštite životne sredine koja će definisati ciljeve i prioritete do 2030. Uz Strategiju će biti izrađen i Akcioni plan sa regulatornim, institucionalnim, edukativnim, podsticajnim i finansijskim merama. Ministarstvo je usvojilo Program zaštite prirode, Program upravljanja otpadom, u toku je izrada Strategije niskougljeničnog razvoja, Programa prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove, Programa razvoja cirkularne ekonomije. Svi ovi dokumenti kao i Zakon o klimatskim promenama doprinosu ostvarenju ciljeva održivog razvoja kao i implementaciji Zelene agende za Zapadni Balkan. **Neophodan nam je sistemski pristup, strateški i zakonodavni okvir koji će omogućiti da svi akteri budu uključeni i doprinesu borbi za ozdravljenu planetu**. Jačanje međusektorske saradnje

i unapređenje kapaciteta su najznačajniji izazovi, kao i finansijska podrška međunarodne zajednice.

- Veliko je pitanje kako pomiriti naizgled nepomirljivo. „Ili ćemo umreti od zagađenja ili ćemo umreti od gladi“ - možda deluje oštro i ogoljeno, **ali je dilema „razvoj ili životna sredina“ dilema koja mora da se reši**. Mi osvajamo prostor koji nije bio ljudski habitat, uništavamo biodiverzitet i sve dovodi do toga da se javljaju krize kao što je pandemijska kriza. Rat u Ukrajini je doneo rat na prostor Evrope, pa mi sad vidimo da se neke zemlje koje su prekinule sa upotrebom uglja ponovo vraćaju njemu. Pored Strategije životne sredine **Srbiji je potrebna i sveobuhvatna strategija razvoja**, koja bi dala pregled šta je moguće uraditi na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou. 70% zemljišta Srbije je izloženo eroziji. Pošumljavanje je rešenje i nije skup proces, a potrebna je politička volja i društveni konsenzus. **U Srbiji još uvek nije legalizovano preko 20.000 ljudi iz romske zajednice koji se bave prikupljanjem sirovina**. Osnivanje energetske zadruga je takođe jedno od rešenja za opšte uključivanje građana, a imamo i dobre primere iz Hrvatske. Energetska tranzicija je jedna od najtežih tranzicija, tako da moramo da učimo decu od melena i da razmislimo šta realno **možemo da uradimo, kako bi konačno počeli da ostvarujemo ciljeve, a ne da ih stalno odlažemo**.
- Republički zavod za statistiku ima ulogu koordinatora u praćenju ciljeva održivog razvoja, obezbeđuje znatan broj i saraduje sa svim relevantnim organizacijama na obezbeđivanju neophodnih indikatora. U novembru 2017 bilo je dostupno 43 indikatora, a u januaru **ove godine već imamo dostupno 110 od 247 indikatora**. Kada govorimo o ekološkoj dimenziji, imamo dostupno 28 a još 12 je u fazi provere i verifikacije i brzo će postati sastavni deo baze podataka. Na sjatu Zavoda je dostupan portal sa podacima o ciljevima održivog razvoja kao i sve publikacije na ovu temu. Pored tog portala, postoji i nacionalni portal sa otvorenim podacima iz ovog domena tako da je to dovoljno izvora podataka za dalji rad. Krajem 2020 urađen je prvi, a krajem marta 2022 izrađen drugi izveštaj o napretku u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja sa 107 indikatora. Izveštaj daje prikaz stanja, naročito gde je potrebno učiniti dodatne napore da bi se ciljevi ostvarili. **Koordinacija između institucija je ključna za unapređenje dostupnosti podataka o održivom razvoju**, zato pozivam sve predstavnike državnih institucija da aktivno saraduju sa Zavodom za statistiku na obezbeđenju i objavljivanju podataka.
- Postoji 170 lokalnih samouprava u Srbiji, a od toga 29 gradova, **ali u najvećem broju slučajeva postoji samo jedna osoba koja se bavi svim ovim temama vezanim za životnu sredinu** (energetika, klima, vanredne situacije, cirkularna ekonomija...). Često se toj jednoj osobi dodeljuju i drugi referati i nadležnosti. Stalna konferencija gradova i opština često organizuje edukativne i informativne sastanke i radionice. Postoji puno projekata za infrastrukturu, deponije, reciklažna dvorišta, kompostane, a ima i dosta međunarodnih organizacija koje pokušavaju da pomognu opštinama. Sa druge strane i lokalni nivo mora da poseduje i sredstva i znanje. **Vertikalna komunikacija je na solidnom nivou, ali različita ministarstva jako slabo komuniciraju**. Postoji, takođe, mnogo primera dobre prakse, kao što je na primer Čajetina gde postoji Plan upravljanja otpadom. U Bečeju je usvojen Plan adaptacije na izmenjene klimatske uslove. U Kruševcu je napravljen prečišćivač otpadnih voda ali postoje i primeri cirkularne ekonomije. Zrenjanin je lider u ispitivanju zadovoljstva korisnika po pitanju kvaliteta

voda. Važno je da jedan segment ovih konsultacija bude posvećen lokalnim samoupravama. Ljudi su ključni resurs i od njih zavisi uspeh i rezultati.

- Srbija se suočava sa nizom izazova, **ali NVO sektor smatra da treba unaprediti institucionalni okvir za sprovođenje Agende 2030** kao i saradnju među institucijama, ali i sa svim drugim subjektima. Na takav pristup („live no one behind“) poziva nas i sama agenda 2030. Veliki značaj svakako imaju mladi koji su itekako zainteresovani za učestvovanje u procesu donošenja odluka. Informacije ko je u kojoj instituciji nadležan za Agendu 2030 često nisu raspoložive, pa bi se nadležnosti trebale tačno i precizno odrediti, a informacije postati javno dostupne i na jednom mestu. Transponovanje ciljeva održivog razvoja u dokumenta javnih politika na lokalnom nivou i jačanje kapaciteta lokalnih samouprava treba da se ubrza. Trebalo bi da postoji **nacionalni Plan razvoja**, jev već određeni broj lokalnih samouprava poseduje takav plan. Ove konsultacije jesu prilika da se sprovede sveobuhvatni društveni dijalog.

Diskusija:

Opština Subotica je jedan od primera dobre prakse gde je implementirano nekoliko infrastrukturnih projekata, i gde je uspostavljen sistem upravljanja otpadom kroz regionalnu deponiju, a 12% teritorije je pod nekim vidom zaštite. U Srbiji postoji Lokalni zeleni savet, kao platforma za uključivanje u dijalog različitih zainteresovanih strana.

Najava početka nacionalnih internet konsultacija na „SparkBlue“ platformi

Lidija Radulović

Satanak je označio i zvaničan početak procesa internet konsultacija na platformi „SparkBlue“ koja omogućava transparentnost procesa i svim zainteresovanim građanima da daju svoj doprinos i podele predloge i ideje. Platformu je razvio UNDP i koristiće se, osim za prikupljanje mišljenja, do 20 juna za diseminaciju zaključaka is Stokholma.

Sledeći koraci i završne reči

Radovan Nikčević (moderator), Miroslav Tadić, Ida Reuterswärd i Sandra Dokić

- Zvanični proces konsultacija otpočeo je danas. Pred nama su još najmanje dva fizička sastanka, jedan posvećen odnosu stanja životne sredine i zdravlja ljudi, a drugi sa fokusom na učešće mladih. Nakon toga uslediće i nekoliko online konsultacija, a na kraju i završni događaj u botaničkoj bašti 20. maja, koji će se organizovati u saradnji sa Ambasadom Švedske i koji će označiti završetak celog procesa nacionalnih konsultacija. Paralelno sa procesom konsultacija, tim UNDPa će raditi na pripremi nacionalnog izveštaja, koji će se prezentovati u Stokholmu ali i voditi intenzivnu javnu kampanju u cilju podizanja svesti svih građana.
- Tri elementa sa današnjeg skupa bi bila ključna: i) neophodna je **promena načina na koji koristimo resurse i energiju** i tu nam Zelena agenda daje jasan okvir. Energetska efikasnost i obnovljivi izvori energije su neki od modela za to ii) potrebno je da se **intenzivira investiranje u zaštitu životne sredine** i da se udružuju sredstva. Osim toga potrebno je i jačati apsorpcione kapacitete za sredstva koja su raspoloživa iii) **Borba protiv klimatskih promena i prilagođavanje na izmenjene klimatske uslove kao i značajnija primena rešenja zasnovanih na prirodi.**

- Četiri elementa su od izuzetnog značaja: i) **zajednička posvećenost i akcija** u borbi za ozdravljenje planete, ii) **inkluzivan dijalog i učešće**. Ključno je takođe uključivanje nauke i naučnih rezultata u proces donošenja odluka, ali i iznalaženje rešenja kako da na najbolji mogući način iskoristimo raspoloživa sredstva. iii) **Implementacija** politika je treća bitna stvar, a često nedostaje, dok je četvrta iv) **ljudski resursi**. Sve to zapravo o čemu danas ovde razgovaramo, može sa naći i u Deklaraciji iz Stokholma od pre 50 godina.
- Neophodna je **bolja saradnja na svim nivoima**, vertikalno i horizontalno. Postoji **značajan nedostatak ljudi** koji treba da se bave temom zaštite životne sredine. **Mladi ljudi** su spremni da se uključe u volonterske procese, ali oni **treba da se usmere i na obrazovanje**, naročito u svetlu implementacije infrastrukturnih projekata, za koje nakon faze izgradnje, moramo imati stručne ljude koji će obezbediti nesmetano funkcionisanje tih objekata i implementaciju projekata. Mladi treba da se fokusiraju na konkretne teme koje će se diskutovati u procesu konsultacija, a ovom prilikom pozivam sve građane da aktivno učestvuju u procesu nacionalnih konsultacija.

Sastanak je završen u 18.30.